TISWIJA TA' KTIBA

Il-widna—li fi kliem fejn tidħol il-konsonanti *għ* ma tantx tagħraf tati pariri tajba—hi l-ħtija li nsibu 'l hawn u 'l hemm miktubin ħażin kelmiet, ngħidu aħna, bħal *wegħdniekom, nqegħdlek.* Kull waħda minn dawn iż-żewġ kelmiet, hekk miktuba, fiha vokali nieqsa; il-ktiba t-tajba tridhom miktubin *wegħedniekom, nqegħedlek.*

Ir-Régula li taħdem hawnhekk hi din:

Vokali minngħajr aċċent, imqiegħda qabel l-aħħar konsonanti tal-għerq, tibqa' f'lokha jekk ma' tarf il-kelma tiġi tmiss *konsonanti* u mhux *vokali*

Wegħedniekom u *nqegħedlek* għandhom b'mamma *wiegħed, qiegħed,* li huma verbi ta' tliet konsonanti (w-għ-d u q-għ-d) u żewġ vokali (ie-e), ħaġa waħda bħal *bierek, siefer.* It-tliet konsonanti, hekk flimkien, huma l-għerq.

Bis-saħħa tar-régula li semmejna, jekk ma' tarf dawn iż-żewġ mammiet tiġi tmiss konsonanti, il-vokali tat-tieni taqsima ma tintilifx. Ara t-tieni vokali ta' *bierek, siefer,* li tibqa' f'lokha fis-suriet *berikt, berikna, beriktu, berikni, nberiklu, nberiklek; sefirt, sefirtu, sefirni, sefirna, nsefirlu, nsefirlek,* fejn ma' l-aħħar konsonanti tal-għerq *k* u *r* ġiet tmiss konsonanti (issa *t* u issa *n*). Dawn iż-żewġ verbi joqogħdu bħala mera għall-ktiba ta' *wegħedt, wegħedtu, wegħedni, wegħedna; nqegħedlu, nqegħedlek* bit-tieni vokali ta' *wiegħed, qiegħed* imħollija f'lokha bis-saħħa tal-konsonanti *n* u *l,* li ġew imissu ma' l-aħħar konsonanti.

Minn *wegħedna,* biż-żjieda tat-taqsima *-kom* għandna *wegħedniekom;* jiġifieri bit-tieni vokali ta' *wiegħed* dejjem f'lokha, la darba f'lokha wkoll għadha l-konsonanti *n* li ġiet tmiss mal-konsonanti *d* ta' *wiegħed.*

Hemm inbagħad tliet réguli oħra li jiswewlna għal dak li hu aċċent. Dawn huma:—

L-EWWEL. Żewġ konsonanti, mqegħdin fl-aħħar tal-kelma, jitolbu dejjem l-aċċent tal-kelma fuq il-vokali ta' qabilhom.

IT-TIENI. Il-vokali *ie* tiġbed dejjem l-aċċent tal-kelma fuqha. Meta dan iwarrab minn fuqha hi tiqsar u ssir *i* jew *e*.

IT-TIELET. Wara t-taqsima li fuqha jkun jinħass l-aċċent tal-kelma, il-malti ma jħallix aktar minn taqsima waħda: jiġifieri kull kelma jkollha l-aċċent tagħha jew fuq l-aħħar taqsima, jew fuq dik ta' qabel l-aħħar.

Bis-saħħa ta' dawn it-tliet réguli, l-aċċent ta' *wiegħed, nqiegħed* jaqbeż għat-taqsima l-oħra fis-suriet *wegħèdt, wegħèdtu, wegħèdni, wegħèdna; nqegħèdlu, nqegħèdlek, nqegħèdkom,* u jissokta jaqbeż għal l-oħra fis-suriet *wegħednieh, wegħedniek, wegħednieha, wegħedniekom, wegħdniehom.*

Bis-saħħa tar-réguli li tajna, niktbu wkoll: *bagħàtlu, bagħàtkom, bagħàthom, bagħàthomlu* u mhux, kif tgħallatna l-widna, *bàgħtlu, bàgħtkom, bàgħthom, bagħthòmlu,* li għandhom b'mamma *bàgħat* u b'għerq *b-għ-t.*

Bħala régula oħra aktar fil-qabda nistgħu ngħidu dan:—

Jekk minn tliet konsonanti flimkien, l-ewwel tnejn—waħda xorta oħra minn l-oħra, u mhux waħda mtennija,—ikunu ta' għerq il-kelma, lil dawn it-tnejn ifridhom b'vokali, bħalma ssibhom mifrudin fil-mamma, għax:

L-aħħar konsonanti tal-għerq ma tersaqx mal-konsonanti ta' qbilha ekk warajha, magħha sewwa, issib jew tħoss ittra konsonanti.

Ara l-ittra *f* ta' *ħátaf,* li fil-kelmiet *ħatàflu, ħatàfni ħatàfna, ħatàfkom, ħatàfha, ħatàfhom* insibuha msieħba ma konsonanti barranija u mifruda minn seħbitha ta' qbilha

G. V.

IL-KELMA "GĦAMUDA"

Fil-ħarġa tal-Malti ta' Marzu 1926, il-qarrejja jiltaqgħu ma' kelma li, naħseb, ftit jafu xi tfisser. Minn għalija, ma kontx naqbad tifsiritha, kieku min qaleb bil-malti l-ittra ta' C. Dessoulavy ma żiedx warajha l-kelma tinda (faċċ. 19).

Mela *għamuda* tfisser *tinda.* U dit-tifsira wkoll jidhirli li jatiha G. Micallef (faċċ. 17).

Iżda ma nafx b'liema jedd jàtu dawn il-kittieh lill-kelma **għamuda.** IU%

Fl-ilsna kollha xamin *ghamuda* tfisser *waqnnf* mill-fiħerq *għ-m-d* lijfisser *ivaqaf.* Hekk fil^US H,* arainajk, sorjan, etjopiku għarbi, dejjem tfisser fe„'^ju' din hi t-tifsira ewlenija h ghandu jkollha l-kelm a-0 Jista' nbagħad wieħed, b tiġbida żgħira, jàti lini^^ik *mitda* t-tifsira *tal-għanx,* jew tat-frnda mibnija. f u a*- *fiet.* Imma din tifsira mġebbda, mhix ewlenha ?9a*

Sajdun.

* * *

Għal dak lihu tifsir ewhem tal-kelma *Ghamuda M* ikun Þ SAJDUN għandu daqxejn ta' raġun. Imma nunX ma toqgħod iggebbidha, il-kelma *għamuda* dlonk tista' fi *txnia* jew aħjar *għanx* (capanna).

•ħa/Sn3 "T" in S liża ma stajtx intiha t-tifsir *U'gharu* gfiax 1-anqas *ghanx* ma thsser sew sew dak li bl-inelizsata' ptfisser ahjar bd-kelma "hut" li hija *à-dwejra* magħmu S few *L TTr'K* >, qfu U § ħamm ™ fuq ^ajn jew Mr sib li r > a " dkif qalilna G- Micillef. Fil-gtobi M U gri,m«d« thsser fost ħwejjeġ oħra : *bastun ta'tvnk*

C \v u ' OT E CHERBONNEAU.)

tan'KwTi^ qal "fe i n tħawlet il-għamuda xenxlet" jew aħiar iv n ar tifsira fce PP° u xeuxlek "H Wm ^ L&T " JieM irointo

mejjiltx il-oħam,,H 'U-qawl malti "Ja Xbàt fiali" ^fi et·S S u ma' qtiltx il-għaġuża" (Ofr: ' Hawn > 3, Malta 1925). "

9* S&ffSft qie«ħda gtorix (dwejra) gf} Roo»ANoS " f t bastlmamt tal-qlugħ. Qahbel uko ;

Sj? dik'?r±qdawl.n Jgħid l it-tifsira safja to £ f j bld*ln (nomadif fcfl -\ aqqafa 11 ' wara *ngibdet* u fissret ukoll w>lu

A. 6-

BJBLIJOGRAFIJA

rtieb U K' del ta Salarnun> Mfissrin bil Malti għat Vw i xogħol minn ħabibhom ALP. M GAIKA t ^
I LsSalesiani. Malta. 1926. ™ 8 TAM ^

Fraħna meta qrajna mħabbar dan il-ktieb u aktar f™ħ,.a **metaġiefidejna u** qrajnieh kollu minn tarf sa tarf B M a **kittieb nnilti** is-Sur Fons magħruf biż-żejjed, u **għalS fieragħ kull khem ta** tifħxr Biss mgħidu li 1-ktieb jil(rhu u **jgħożżuh mhux** biss it-tfal tax-xogħol, li fihom' l-ewel m **ħaseb 1-awtur, lmma** kull Malti, lighal qalbu tagħlim **la-sewwa u Isien** art twehdu.

Għal min m ajafx, il-ktieb tal-Qwiel jew Proverbji ta' **Salamun hu wieħed** mill-kotba ta' 1-Iskrittura Mqaddsa, **għalhekk kullma fih,** kelma t'Alla. Kien miktub bil-lhudi, **biċċa mis-sultan** Salamun u biċċa minn għorrief oħra ta' **żmienu jew ta'** wrajh. Imma t-tifsir jew traduzzjoni maltija tas-**Sur Fons** magħmul, mhux minn fuq il-lhudi, iżda miiui fuq **it-traduzzjoni** taljana ta' Dun G. Mezzacasa, Salesjan **(faċċ.** 5)

Bħala ktieb bil-malti, ix-xogħol tas-Sur Fone jiswa mitqlu **deheb. Int u** taqrah, tisthajlek, mhux taqra ktieb, imma tisma' jitkellem xiwieħed raħli, li lsienu għadu mhux im**ħassar b**'tagħlim barrani. M a jafx 1-awtur jittnllab **minn għand** il-barranin, m'għandux għalfejn jitħàbat biex Jfiti sura maltija lill-qawl "lhudi: il-kelma dejjem fi Isienu, u **b'ħeffa u** sengħakbira jaf iħaddimha. Kliem **min.si,** targa tiftakru ; kliem għoddu mejjet, tiltaqa' mie^ħu **ko"«JMJ£** mirqum **u** mimli bis-saħħa. U miktub b malti .nhux *m* safi imma wkoll ħafif, ħlejju u ^ **^taiJSS'S** *m* tal-ktieb. U *hiex* aktar ikun n»n jaqrah, ried is-Sur Fofis **iżid** f qiegfi kuU ^ fi-qwiel maltin li jaqblu mal-qwiel Ihudi t zzioni. nistfiħu ngħidu *ks-bn^o*

Biss q hawn u 'lhemm ^radffi^£ ^ wam tnerħijau mitluqa għal riħha. n.a im^-.j.^ * tasal ^ke*llma ihudija, **iżda** tqalleb, tbiddel **u** *m*